

Б. ДАМЯНОВ
А. ГЕНЧЕВА

КНИГА ЗА УЧИТЕЛЯ

9.
КЛАС

Бисер Дамянов
Анна Генчева

КНИГА
ЗА
УЧИТЕЛЯ
ПО
ИЗОБРАЗИТЕЛНО
ИЗКУСТВО

9. КЛАС

Издателска къща • Анубис •

- © Бисер Илиев Дамянов, Анна Иванова Генчева, *автори*, 2018
 - © Владимир Марков Минчев, *графичен дизайн и корица*, 2018
 - © Издателска къща „Анубис“ ООД, 2018
- ISBN 978-619-215-294-9

СЪДЪРЖАНИЕ

Въведение.....	4
I. За учебната програма и обучението по изобразително изкуство в 9. клас.....	5
II. Учебно съдържание за 9. клас. Глобални и урочни теми, нови понятия и разпределение на часовете	7
III. Учебникът по изобразително изкуство за 9. клас	9
IV. Уроците по изобразително изкуство в 9. клас и тяхното разпределение	11
V. Примерно годишно разпределение	15
VI. Методически разработки	30

ВЪВЕДЕНИЕ

Обучението по изобразително изкуство в 9. клас е насочено към постигане на целите и очакваните резултати, заложи в учебната програма. То надгражда знанията и уменията на учениците в различни области на изобразителното изкуство.

За преподаването на изкуство в 9. клас не са достатъчни само рутината и опит. Необходим е и творчески подход към обучението. Тази книга предоставя материали и идеи за осъществяването му. Тя е съставна част от учебния комплект по изобразително изкуство и е ценен помощник на учителя в преподаването на предмета.

Книгата съдържа следните материали:

- представена е учебната програма по изобразително изкуство за 9. клас и са коментирани по-важните ѝ аспекти

- разгледани са някои аспекти на учебното съдържание, коментирани са уроците и техните особености

- предоставено е примерно годишно разпределение на учебния материал по изобразително изкуство за 9. клас

- направено е описание на учебника за 9. клас и са представени идеи за начина на използването му

- основната част в книгата представя технология на обучението по изобразително изкуство, разработена на основа на примерното годишно разпределение.

С цел да се улесни максимално работата на учителя примерните уроци са разработени при спазване на последователността на темите в учебника по изобразително изкуство. Както в книгата за учителя за 8. клас, уроците са развити по общ модел. Учителят може изцяло да се довери на тези разработки, както и да ги промени в отделните им части.

Пожелаваме ви успех във вашата отговорна и хуманна мисия на учители!

I. ЗА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА И ОБУЧЕНИЕТО ПО ИЗОБРАЗИТЕЛНО ИЗКУСТВО В 9. КЛАС

В 9. клас продължава обучението по изобразително изкуство в първи гимназиален етап, насочено както към изграждането на художествена култура у ученика, така и на критерии за ориентиране в света на изкуството.

Учебната програма за 9. клас очертава рамките на обучението по изобразително изкуство и представя неговата специфика. Тя започва с кратко въвеждане в проблематиката на обучението, следват описание на очакваните резултати в края на годината, на учебното съдържание, препоръчителното процентно разпределение на учебните часове за годината, дейностите за придобиване на ключови компетентности и междупредметните връзки.

В уводната част на програмата се уточнява, че обучението по изобразително изкуство е насочено в следните посоки:

- овладяване на знания за функционирането на изобразителното изкуство в контекста на културата и връзката му с религията, други изкуства и социални структури
- усвояване на базисни знания за отношението изкуство и религия
- осъзнаване на социалната роля на карикатурата
- разширяване и задълбочаване на знанията и уменията в областта на технологиите в декоративно-приложните и сценичните изкуства
- прилагане на дигиталните технологии за възприемане на изкуство и в творческата дейност на учениците
- развиване на умения за възприемане и интерпретация на художествени произведения
- усвояване на базисни знания за водещи национални и регионални музеи в България и формиране на интереси към националното художествено наследство.

В учебната програма се посочва, че дейностите, свързани с обучението по изобразително изкуство в 9. клас, се осъществяват основно в класната стая. Те обаче могат да се реализират и на територията на училището, и извън училището. По време на обучението в клас или извън училище се възлагат проекти или друг тип проучвателни или изобразителни задачи, които се оценяват.

Извънкласните дейности могат да включват участия в изложби, конкурси, срещи с художници или дейци на културата, участие в художествени изяви на класа или училището.

Извънучилищните дейности са разнообразни: участие в пленер, екскурзия, посещения на изложбени зали, ателиета на художници, културни центрове, музеи и художествени галерии. Тук се включват и разглеждането на скулптурни творби на открито и архитектурни паметници.

Дейностите в природната и социално-културната среда също са разнообразни: участие във фестивали и панаири, в екологични акции, в културни инициативи и празници, участие в информационни и културно-образователни инициативи.

Очакваните резултати от обучението в края на класа

В раздела за очакваните резултати за 9. клас в две колони са представени об-

ластите на компетентност, определени в Държавните образователни стандарти, и очакваните резултати, валидни за всяка една от областите на компетентност.

Областите на компетентност вече са познатите от предишния клас, валидни за обучението по изобразително изкуство в първи гимназиален етап. Те са: *Изкуството и неговата история, Художествена дейност, Визуална култура и медии*.

Очакваните резултати изразяват новото, което трябва да бъде постигнато в 9. клас.

Те включват знания, умения и отношения, които ученикът трябва да е усвоил в края на учебната година.

Учебното съдържание

Учебното съдържание е представено чрез седем глобални теми и чрез нови понятия. Глобалните теми са:

- Изкуство и религия
- Художник и творчество – професията на художника
- Художествени музеи и галерии в България
- Изобразителното изкуство и другите изкуства – сценични изкуства
- Изкуството на карикатурата
- Технологии в декоративно-приложните изкуства
- Художествената култура и новите средства за информация и комуникация.

Към всяка глобална тема са описани компетентностите – знания, умения и отношения, които трябва да бъдат постигнати. Темите не са подредени в строга последователност. Това позволява гъвкавост и вариативност при представяне на темите в годишното разпределение.

По всяка глобална тема са въведени нови понятия. Новите понятия по всички глобални теми са:

храм, религиозно изкуство, утвар, религиозни образи и символи
художник учител, художествен критик, историк на изкуството
национален художествен музей, регионален художествен музей
сценични изкуства, сценично осветление
карикатура, шарж, деформация
народни приложни изкуства, художествени занаяти
културно многообразие.

Годишен хорариум и разпределение по дейности

Хорариумът от учебни часове за учебния предмет в 9. клас е 18 часа годишно. В учебната програма е представено препоръчително разпределение на учебните часове в проценти: за нови знания – 60%, за упражнения и практически дейности – 22%, за преговор и обобщение – 10%, и 8% за диагностика.

Дейности за придобиване на ключови компетентности и междупредметни връзки

В края на програмата за 9. клас са описани дейностите за придобиване на ключовите компетентности, както и възможните връзки на предмета *изобразително изкуство* с други учебни предмети, изучавани в 3. клас.

Както е известно, всеки учебен предмет в една или друга степен съдейства за придобиване на ключови компетентности. В тази част са описани примерните

дейности и междупредметните връзки, които осигуряват възможност и съдействат за постигане на всяка една от следните ключови компетентности: компетентност в областта на българския език; комуникация и чужди езици; математическа компетентност и основни компетентности в природните науки и технологиите; дигитална компетентност; умения за учене; социална и гражданска компетентност; инициативност и предприемчивост; културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество; умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот.

Наред с останалите, поради своята специфика, обучението по изобразително изкуство съдейства основно за придобиване на *културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество*.

II. УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ ЗА 9. КЛАС. ГЛОБАЛНИ, УРОЧНИ ТЕМИ, НОВИ ПОНЯТИЯ И РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЧАСОВЕТЕ

В учебната програма за 9. клас учебното съдържание по изобразително изкуство е представено чрез глобални теми и нови понятия. В учебника по изобразително изкуство глобалните теми са развити като урочни теми. По всяка глобална тема са развити една или повече урочни теми. По този начин се обособяват отделни уроци, които се преподават в един учебен час. Броят и характерът на урочните теми е в зависимост от глобалните теми. За всяка урочна тема се предвижда един учебен час, в който е възможно да се предаде материалът в неговата логическа цялост. Общият брой уроци по глобалните теми се равнява на 16 часа – съответно 16 урока. По един час или по един урок се отделя за преговор и обобщение на знанията и за проверка на изходното ниво.

Това разпределение е направено с оглед на оптимално използване на твърде ограничен брой учебни часове (18), в границите на които трябва да се предаде и усвои относително голям обем учебно съдържание. Другото съображение е, че обучението по изобразително изкуство трябва да се проведе само в рамките на един срок.

В таблица 1 е представено разпределението на часовете по глобални теми. Във втората колона е даден общият брой часове по глобалната тема, в третата – часовете за нови знания, а в четвъртата – за упражнения и практически дейности. От таблицата се вижда по кои теми са предвидени часове за упражнения.

Таблица 1

Разпределение на часовете по глобални теми			
Глобална тема	Общо	Нови знания	Упражнения и практически дейности
ИЗКУСТВО И РЕЛИГИЯ	3	3	–

Разпределение на часовете по глобални теми			
Глобална тема	Общо	Нови знания	Упражнения и практически дейности
ИЗОБРАЗИТЕЛНОТО ИЗКУСТВО И ДРУГИТЕ ИЗКУСТВА – СЦЕНИЧНИ ИЗКУСТВА	2	1	1
ИЗКУСТВОТО НА КАРИКАТУРАТА	2	1	1
ТЕХНОЛОГИИ В ДЕКОРАТИВНО-ПРИЛОЖНИТЕ ИЗКУСТВА	4	2	2
ХУДОЖЕСТВЕНАТА КУЛТУРА И НОВИТЕ СРЕДСТВА ЗА ИНФОРМАЦИЯ И КОМУНИКАЦИЯ	2	1	1

В таблица 2 са представени глобалните теми, разбити на урочни теми, новите понятия и учебните часове. Практическите уроци (за упражнения и практически дейности) са изписани в курсив.

Таблица 2

Разпределение по глобални и урочни теми и нови понятия			
Глобална тема	Урочна тема	Нови понятия	Уч. ч.
ИЗКУСТВО И РЕЛИГИЯ	Архитектура и религия	храм, утвар	1
	Религиозни образи в живописа и скулптурата	религиозно изкуство, религиозни образи	1
ХУДОЖНИК И ТВОРЧЕСТВО – ПРОФЕСИЯТА НА ХУДОЖНИКА	Художникът и неговите професии	художник учител, художествен критик, историк на изкуството	1
ХУДОЖЕСТВЕНИ МУЗЕИ И ГАЛЕРИИ В БЪЛГАРИЯ	Националната художествена галерия – културна съкровищница на страната	Национален художествен музей	1
ХУДОЖЕСТВЕНИ МУЗЕИ И ГАЛЕРИИ В БЪЛГАРИЯ	Богатството на регионалните художествени музеи в България	Регионален художествен музей	1
ИЗОБРАЗИТЕЛНО ИЗКУСТВО И ДРУГИТЕ ИЗКУСТВА – СЦЕНИЧНИ ИЗКУСТВА	Изобразително изкуство и сценични изкуства	сценични изкуства, сценично осветление	1
	<i>Сценографски проект</i>		1

Разпределение по глобални и урочни теми и нови понятия			
Глобална тема	Урочна тема	Нови понятия	Уч. ч.
ИЗКУСТВОТО НА КАРИКАТУРАТА	Особености на карикатурата и общественото ѝ значение	карикатура, шарж, деформация	1
	<i>Шарж</i>		1
ТЕХНОЛОГИИ В ДЕКОРАТИВНО-ПРИЛОЖНИТЕ ИЗКУСТВА	Художествен текстил	народни приложни изкуства	1
	<i>Проект за килим</i>		1
	Художествена керамика	художествени занаяти	1
	<i>Проект за декоративна украса на съд</i>		1
ХУДОЖЕСТВЕНАТА КУЛТУРА И НОВИТЕ СРЕДСТВА ЗА ИНФОРМАЦИЯ И КОМУНИКАЦИЯ	Изкуството и глобалната мрежа	културно многообразие	1
	<i>Виртуална галерия. Проект по тема „Културно многообразие и взаимно разбиращемост“</i>		1
	Обобщителен урок		1
	Контрол и оценка		1
Общо			18

III. УЧЕБНИКЪТ ПО ИЗОБРАЗИТЕЛНО ИЗКУСТВО ЗА 9. КЛАС

За 9. клас е подготвен учебен комплект по изобразително изкуство, който включва: учебна програма, учебник, електронен вариант на учебника, книга за учителя, допълнителни електронни ресурси.

Учебникът по изобразително изкуство за 9. клас съдържа информация по учебните теми и дейности, предвидени в учебната програма. Той служи и като средство за контрол на степента на усвояване на знанията и уменията от учениците. Учебният материал и дизайнът на учебника са разработени така, че да увеличат интереса на учениците към изкуството. Учебникът изцяло покрива изискванията на учебната програма и е в съответствие с нейните параметри. Той съдържа 18 урочни теми, разработени на основата на глобалните теми на учебната програма. Те са разположени съобразно примерното годишно разпределение, представено в книгата за учителя.

В учебника са използвани няколко рубрики: *Въпроси и задачи*; *Знаете ли, че*; *Нови понятия*; *Художествен проект*; *Насоки за работа*.

Как са представени урочните теми в учебника?

Те са развити на основата на глобалните теми от учебната програма за 9. клас и изцяло покриват учебното съдържание, заложено в програмата. Всеки урок е представен на 2 страници. Най-горе на страницата е написана глобалната тема, веднага под нея – урочната тема в съответния цвят: за новите знания – в червен, а за художествената практика – в син цвят.

Всеки урок започва с кратък текст, който ориентира учениците още в началото на урока какво ще научат. Следва основният текст по темата, разположен в две колони. За улеснение на разбирането текстовете съдържат вътрешни заглавия в цвят. Всяка урочна тема е илюстрирана с богат илюстративен материал.

В учебника са представени 11 теоретични уроци, в които са включени теоретични въпроси на изкуството, в които се разглеждат взаимовръзките на изобразителното изкуство с религията и с театъра, темата за карикатурата, темата за технологиите в текстила и керамиката, особено важната тема за художествените музеи и галерии в България и актуалният въпрос за изкуството и глобалната мрежа.

За стимулиране на интереса на учениците е включена рубриката „Знаете ли, че“, в която се представят любопитни данни и факти. Тази рубрика съдържа допълнителна информация по темата и съдейства за повишаване интереса на ученика към учебния предмет. В рубриката „Въпроси и задачи“ са представени познавателни задачи, свързани с учебния материал. Въпросите и задачите са насочени към усвояване на знанията, към развитието на мисленето и въображението на ученика, към осмисляне на наученото и стимулиране на познавателната дейност извън учебните занятия.

По отделни задачи се изисква посещаване на художествени галерии и музеи, разглеждане на паметници на архитектурата и монументално-декоративните изкуства.

Практическото обучение в 9. клас е застъпено чрез 5 практически уроци – художествена практика. Практическият урок следва теоретичния по съответната тема. В него се изпълняват една или повече основни задачи, представени в рубриката „Художествен проект“. Страниците на практическите уроци са предназначени за осъществяване на художествена дейност. Рубриката „Насоки за работа“ дава информация за последователността на действията, основните процедури и/или изискванията към изпълнението на задачите.

Последният урок в учебника е за преговор и обобщение. Той съдържа в синтезиран вид най-важното по отделните теми от учебното съдържание.

В края на учебника е представен изходящ тест, чрез който може да бъде установено равнището на усвоените от ученика знания.

Учебникът е богато илюстриран с фотоси на обекти, репродукции на художествени произведения, рисунки, репродукции на ученически творби. Илюстративният материал осигурява възможност за усвояване на знания по темите, за решаване на различни въпроси и задачи, както и за дискутиране, за разглеждане и изучаване на обекти; разглеждане и изучаване на художествени произведения; описание на обект или на произведение на изкуството; онагледяване.

Учебникът осигурява възможности за осъществяване на междупредметни връзки с останалите учебни дисциплини, изучавани в 9. клас, и съдейства за постигане на ключовите компетентности.

Електронните ресурси са 120 на брой и обхващат всички теми в учебника по изобразително изкуство, като надграждат и обогатяват учебното съдържание. Те са подходящи както за включване в учебните часове, така и за самостоятелни упражнения.

В своята работа учителите и учениците разполагат със следните типове ресурси:

- **Разнообразни интерактивни упражнения, с които се използват придобитите знания в учебните часове.**
- **Видеогалерии към всяка урочна единица.**
- **Информационни материали, които представят основните понятия и множество любопитни факти.**
- **Виртуални разходки, позволяващи на учениците да посетят интересни места, музеи и галерии.**
- **Проекти, които могат да бъдат изтеглени на персоналното устройство на учителя/ученика, изискващи проучване и анализ на допълнителна информация, създаване на текстове и визуални продукти.**
- **Линкове към интересни обекти в интернет, допълващи и обогатяващи съдържанието.**

IV. УРОЦИТЕ ПО ИЗОБРАЗИТЕЛНО ИЗКУСТВО В 9. КЛАС И ТЯХНОТО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ

По учебен план учебният предмет *изобразително изкуство* разполага с 18 часа годишен хорариум. В учебната програма за 9. клас е дадено препоръчително процентно разпределение на часовете, което, преведено в цифри, придобива следния вид: 11 часа за нови знания, 5 часа – за затвърдяване на новите знания, 1 час – за преговор и обобщение, 1 час – за диагностика.

Таблица 1

Годишно разпределение на часовете	
Тип урок	Бр. часове
Нови знания	11 часа
Упражнения и практически дейности	5 часа
Преговор и обобщение	1 час
Контрол и оценка	1 час
Общо	18 часа

Обучението по изобразително изкуство в 9. клас се осъществява чрез система от уроци, в които се проектират заложените образователни цели. Уроците се разделят на:

уроци за нови знания

уроци за упражнения и практически дейности (художествена практика)

урок за преговор и обобщение

урок за контрол и оценка.

Нови знания

В 9. клас новите знания се преподават чрез отделни уроци. Както е известно, основна цел на урока за нови знания е изучаване и първично затвърждаване на новите знания.

Урокът за нови знания има ясна структура от три условно разграничени части: уводна, основна и заключителна част.

Уводната част се разпределя между организацията на класа, представяне на темата, мотивиране на учениците, актуализация на знанията във връзка с новата тема. Повторението на предишни знания (или сведения), за което се отделят обикновено 5 – 10 мин, необходими за възприемане на новото.

Основната част представлява подробно изложение на учебния материал, обикновено придружено с демонстрация или мултимедийна презентация. Новото учебно съдържание може да се преподава на учениците чрез различни методи и средства: евристична беседа, кратка лекция, самостоятелна работа над учебник, мултимедийна презентация, подготвени за целта материали, демонстрация и др. Представянето на новата информация е важно да завърши с кратко обобщение и систематизиране. С цел да се установи нивото на разбиране на новия материал от учениците е възможно да се проведе кратка проверовъчна беседа. В заключителната част на урока обикновено се правят изводи за дейността и се дава домашна работа.

Урокът за изучаване на нов материал, освен традиционната си форма, може да приеме форма на интерактивна лекция, урок беседа, урок екскурзия, интегриран урок или друга форма.

В учебника по изобразително изкуство за 9. клас уроците за нови знания са развити много подробно. С цел по-лесно усвояване на новия материал в някои от уроците към урочната тема са представени отделните подтеми, изписани в болд. Те са богато онагледени с репродукции. Въпросите и задачите, представени в съответната рубрика, дават възможност за оперативен контрол и преценка на знанията и уменията на учениците по темата.

При разглеждане на темата важно значение имат новите понятия, които са представени в отделна рубрика в учебника.

Рубриката „Знаете ли, че“ съдържа допълнителен текст по темата, представящ обикновено любопитни сведения и факти, които могат да способстват за повишаване на интереса на учениците към разглежданата тема.

Упражнения и практически дейности (художествена практика)

Другият основен тип уроци в обучението по изобразително изкуство са уроците за художествена практика. Приоритет на този вид уроци са уменията (ин-

телектуални или практически), овладяване на определени способности на действие, предвидени в учебната програма. В зависимост от типа умения, предмет на овладяване и развиване, уроците може да съдържат различен тип и брой учебни задачи: перцептивни (за възприемане), практически, мисловни, за анализ, за развитие на въображението; от един тип или в комбинация. Основни задачи в уроците за 9. клас от този тип са практическите изобразителни задачи. Те се изпълняват основно под формата на учебни проекти.

Типичната структура на практическите уроци е следната: организация на дейността; съобщаване на целите на урока; актуализация на знанията и поставяне на основната задача или задачи; работа на учениците по поставената задача или задачи (самостоятелно или в група); проверка и/или обсъждане на резултата (конференция); даване на домашна работа.

Практическите изобразителни задачи могат да бъдат от различен тип и ниво на сложност и да се изпълняват с различни материали и чрез разнообразни техники. Изпълнението на практическите задачи най-често отнема различно време. Обикновено те изискват повече учебно време от един учебен час. Ако скиците отнемат няколко минути, то изпълнението на основната задача изисква много повече време, понякога надвишаващо учебния час. Поради това довършването на практическите задачи – проекти и рисунки, може да се осъществява в извънучебно време.

Урокът изисква учениците да бъдат въввлечени в активна дейност. Важно е да се стимулира дейността на учениците, да се извършва оперативен контрол, да се оказва помощ, а в определени случаи – и да се участва пряко в работата на отделни ученици. Провеждането на урока изисква да се прилага диференциация и индивидуален подход.

По време на урока могат да се ползват нагледни материали, образци, учебник по изобразително изкуство, материал за раздаване, мултимедия.

Преговор и обобщение

Кратък преговор на изученото може да се осъществява във всеки урок чрез фронтален въпрос или кратка беседа. Обстоен преговор и обобщение на изученото през срока се осъществява в отделен (специален) урок. Цел на този урок е да се затвърдят основните знания по отделните урочни теми, тяхното обобщение и систематизиране. За целта се осъществява обобщаващо повторение на изучения материал. Това означава много синтезирано да се представи най-важното от урочните теми. Преговорът може да бъде направен на основа на демонстрация на подходящи репродукции, визуализирани чрез мултимедия.

Обикновено урокът протича по следния начин:

- организационна част; съобщаване на целите на урока и мотивиране на учениците за учебна дейност
- възпроизвеждане, актуализация на опорни знания; повторение на понятия, факти, разглеждане и обсъждане на творби, техники или друг тип значима информация
- обобщение и формулиране на изводи.

Освен в традиционната си форма този урок може да приеме форма на урок беседа или урок дискусия.

Резюме на учебния материал по отделните урочни теми е представено на стр. 44 – 45 в учебника.

Контрол и оценка

Оперативен контрол и преценка на знанията и уменията се осъществява във всеки урок чрез фронтален въпрос или кратка беседа. Проверката може да се провежда и като фрагмент от урока на основата на тест или задачи.

Тъй като за проверка на входното ниво няма възможност да се отдели цял учебен час, тя се провежда в първия урок.

За обстойна проверка на изходящото ниво е предназначен последният урок. Казано по друг начин, чрез този урок се оценява равнището на знанията, уменията и компетентностите на учениците в края на срока. Диагностиката е валидна за всеки ученик поотделно. Оценяването се осъществява чрез визуален текст. Коментират се също и резултатите от практическите задачи. На всеки отделен ученик се поставя комплексна оценка на постигнатото.

Урокът обикновено протича по следния ред: организация на класа за работа; запознаване с целта на урока и провеждане на инструктаж; раздаване на материалите; самостоятелна дейност на учениците по теста; събиране на материалите по проверката и оценката (при наличие на време – проверка и съобщаване на резултатите); коментиране на резултатите от практическите задачи.

Тестът за проверка на изходящото ниво е представен на стр. 46 – 47 в учебника.

Основни методи и форми на оценяване на постиженията на учениците

Оценката по изобразително изкуство включва оценяването на резултатите от теоретическата и практическата подготовка. Оценяването на постиженията на учениците се извършва чрез текущо оценяване и контролна работа. Вземат се под внимание изпълнението на домашни работи и участия в различни училищни и извънучилищни прояви.

Текущото оценяване е валидно за:

- теоретическата подготовка (знанията за теорията и историята на изкуството) се оценява на основата на текущо изпитване
- практическата подготовка се оценява на основата на изпълнение на практически изобразителни задачи
- оценява се също и изпълнението на възложени задачи за домашна работа.

Взема се предвид и участието на ученика в учебния процес.

Обучението по изобразително изкуство завършва със срочна оценка. Оформянето на срочната оценка изисква комплексно оценяване. Ако комплексната оценка представлява 100%, то за отделните компоненти съотношенията са следните:

Текущите оценки съставляват 60%. Учениците получават текущи оценки от устни, от писмени и от практически изпитвания.

Оценката от контролни работи съставлява 10%.

При формирането на комплексната оценка се вземат под внимание и други участия като работа в час, изпълнение на домашни работи, работа по проекти, колективни прояви в изложби, конкурси и др. Те съставляват 30% от оценката.

V. ПРИМЕРНО ГОДИШНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ

Училище

Град

Утвърждавам:

Директор:

(име и фамилия)

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА УЧЕБНИ ЧАСОВЕ ПО ДЕЙНОСТИ

ПО ИЗОБРАЗИТЕЛНО ИЗКУСТВО ЗА 9. КЛАС
ЗАДЪЛЖИТЕЛНА ПОДГОТОВКА
ПРЕЗ УЧЕБНАТА 20..../20.... ГОДИНА

Годишен хорариум: срочен: I срок – ... часа

ВИД НА УРОКА		Хорариум
Уроци за нови знания	НЗ	11 часа
Уроци за упражнения и практически дейности	УПД	5 часа
Уроци за преговор и обобщение	ПО	1 час
Уроци за контрол и оценка	КО	1 час

Годишен хорариум: 18 часа

Изготвил:

(име и фамилия)

Срок		Тема на урочната единица	Вид на урока	Очаквани резултати (компетентности) на ниво учебна програма	Нови понятия
месец	седмица				
		1	2	3	4
IX	1.	Архитектура и религия	НЗ	Коментира взаимовръзката между религиозно изкуство и религия. Разбира и обяснява най-общо връзката между религия и изкуство. Описва най-общо особеностите на религиозното изкуство.	храм утвар
	2.	Религиозни образи в живописа и скулптурата	НЗ	Разпознава образи и атрибути на божества в художествени произведения. Описва произведения на религиозна тема. Оценява значението на религиозните изображения за функционирането на религията.	религиозно изкуство, религиозни образи

Контекст и дейности (за всеки урок)		Оценяване по теми и/или раздели		Забележка (дидактически средства, прес- труктуриране на учебно съдържание и др.)
на ученика по целите на урока (ресурси)	на ученика за МПВ (ресурси)	методи и ин- струментариум	форми	
5	6	7	8	9
<p>Наблюдава храмове на различни религии и ги коментира. Разпознава и разграничава храмове на основните религии: християнски, мюсюлмански и будистки храм. Описва характерни елементи на храмовете на различни религии. Обсъжда взаимовръзката между религиозно изкуство и религия.</p>	<p>история и цивилизации география и икономика</p>	<p>училищна лекция мултимедия демонстрация беседа наблюдение; учебник нагледни средства за демонстрация</p>	<p>устна</p>	<p>Електронни ресурси: интерактивни упражнения галерии виртуални разходки допълнителна информация видео</p>
<p>Разглежда произведения на живописиста и скулптурата. Разпознава религиозни образи в произведения на живописиста и на скулптурата. Обсъжда и описва религиозни образи в произведения на изкуството.</p>	<p>БЕЛ музика история и цивилизации география и икономика</p>	<p>училищна лекция мултимедия материали за демонстрация беседа; учебник материали за демонстрация запис на музикални произведения</p>	<p>устна</p>	<p>Електронни ресурси: интерактивни упражнения видео галерии допълнителна информация детайлно разглеждане на произведение</p>

Срок		Тема на урочната единица	Вид на урока	Очаквани резултати (компетентности) на ниво учебна програма	Нови понятия
месец	седмица				
		1	2	3	4
Х.	3.	Религиозни символи в живописа, скулптурата и декоративните изкуства	НЗ	Обсъжда ролята на изкуството за религията. Коментира взаимовръзката между изкуство и религия. Описва произведения на религиозна тема, като разпознава образи и атрибути на божества.	религиозни символи
	4.	Художникът и неговите професии	НЗ	Познава основни художествени професии и ги разграничава. Разграничава различни професии според вида художествена дейност. Оценява значението на художествените професии и коментира тяхната специфика. Разграничава работата на художника учител, художествения критик, историка на изкуството.	художник учител, художествен критик, историк на изкуството
	5.	Изобразителното изкуство и сценичните изкуства	НЗ	Обяснява връзката на изобразителното изкуство със сценичните изкуства. Коментира ролята на сценографското решение за въздействието на спектакъла.	сценични изкуства, сценично осветление

Контекст и дейности (за всеки урок)		Оценяване по теми и/или раздели		Забележка (дидактически средства, прес- структуриране на учебно съдържание и др.)
на ученика по целите на урока (ресурси)	на ученика за МПВ (ресурси)	методи и ин- струментариум	форми	
5	6	7	8	9
Разпознава и раз- граничава основни символи на основни- те религии. Открива и обсъжда религиозни символи в произведения на изкуството. Коментира функци- ята на религиозните символи в произве- дения на изкуството.	математика история и цивилизации география и икономика	беседа училищна лекция демонстрация мултимедия наблюдение; учебник материали за демонстрация на шрифт и текст афиши или плакати	устна	Електронни ресурси: интерактивни упражнения детайлно разглеждане на произведение
Разграничава раз- лични художествени професии. Разграничава профе- сиите на художника учител, художестве- ния критик и истори- ка на изкуството. Обсъжда общест- веното значение на художествените про- фесии. Съотнася особено- стите на отделни художествени про- фесии.	история и цивилизации	училищна лекция мултимедия демонстрация беседа; учебник материали за демонстрация	устна	Електронни ресурси: интерактивни упражнения видео
Посещава театрална зала и разглежда сцената. Разграни- чава елементи в сце- нографски проект. Обсъжда декора- цията, сценичното осветление и сце- ничния костюм.	БЕЛ музика история и цивилизации информа- ционни технологии	училищна лекция мултимедия беседа наблюдение; учебник средства за онагледяване	устна	Електронни ресурси: интерактивни упражнения видео линкове виртуални раз- ходки допълнителна информация

Срок		Тема на урочната единица	Вид на урока	Очаквани резултати (компетентности) на ниво учебна програма	Нови понятия
месец	седмица				
		1	2	3	4
	6.	Сценографски проект	УПД	Изготвя сценографски проект за спектакъл. Обяснява процеса на създаване на свои творби и проекти, като коментира теми, образи и символи.	
XI	7.	Особеностите на карикатурата и нейната социална функция	НЗ	Познава особеностите на карикатурата и нейната социална функция. Разграничава жанрове в карикатурата. Обяснява ролята на карикатурата за разкриване на актуални проблеми на обществото. Коментира произведения на карикатурата и изразява позиция.	карикатура, шарж, деформация
	8.	Шарж	УПД	Създава шарж, като използва графични, живописни или пластични изразни средства. Обяснява процеса на създаване на свои творби и проекти, като коментира теми, образи и символи.	

Контекст и дейности (за всеки урок)		Оценяване по теми и/или раздели		Забележка (дидактически средства, прес- структуриране на учебно съдържание и др.)
на ученика по целите на урока (ресурси)	на ученика за МПВ (ресурси)	методи и ин- струментариум	форми	
5	6	7	8	9
Рисува скици за сценографски проект. Използва подходящи материали и техники и създава сценографски проект. Обяснява процеса на създаване на сценографски проект.	технологии и предприемачество информационни технологии	беседа онагледяване практически методи консултиране; учебник кадастрон материали за рисуване	текуща проверка и оценка	
Разглежда карикатури в различни издания. Разграничава видове карикатури. Коментира карикатурите и изразява мнение. Обяснява съдържанието на произведения на карикатурата.	БЕЛ история и цивилизации	училищна лекция онагледяване мултимедия беседа; учебник материали за демонстрация	устна	Електронни ресурси: интерактивни упражнения допълнителна информация
Наблюдава лица и открива техните особености. Рисува шаржови образи. Обяснява процеса на създаване на шарж. Създава шарж на лице по свой избор, като прилага подходяща техника.	БЕЛ история и цивилизации	беседа мултимедия демонстрация наблюдение практически методи; учебник материали за рисуване кадастрон флумастери и др.	текуща проверка и оценка	

Срок		Тема на урочната единица	Вид на урока	Очаквани резултати (компетентности) на ниво учебна програма	Нови понятия
месец	седмица				
		1	2	3	4
	9.	Художествен текстил	НЗ	Разбира специфичните особености на основни и нови техники и технологии в декоративно-приложните изкуства. Осмисля значението на народните приложни изкуства и занаяти за националната и културната идентичност.	народни приложни изкуства
	10.	Проект за килим	УПД	Познава особеностите на видовете и жанровете изобразително изкуство, коментира и ги открива в дадени произведения. Обяснява процеса на създаване на свои творби и проекти.	
XII	11.	Художествена керамика	НЗ	Разбира специфичните особености на основни и нови техники и технологии в декоративно-приложните изкуства. Коментира връзката между декоративно-приложните изкуства и традиционните техники и технологии на художествените занаяти.	художествени занаяти

Контекст и дейности (за всеки урок)		Оценяване по теми и/или раздели		Забележка (дидактически средства, прес- труктуриране на учебно съдържание и др.)
на ученика по целите на урока (ресурси)	на ученика за МПВ (ресурси)	методи и ин- струментариум	форми	
5	6	7	8	9
Разграничава ви- дове художествен текстил. Разглежда репро- дукции на текстилни изделия. Разграничава различни видове килими. Открива различ- на орнаментика в българските килими. Коментира техноло- гията на изготвянето на текстилни изделия.	история и цивилизации география и икономика технологии и предприе- мачество	училищна лекция мултимедия демонстрация беседа анализ на кар- тина; учебник репродукции на художествен текстил	устна	Електронни ресурси: галерии допълнителна информация интерактивни упражнения детайлно разглеждане на произведение
Разглежда керамич- ни съдове и комен- тира тяхната декора- ция и функция. Обяснява процеса на изготвяне на кера- мични съдове. Рисува скици за ук- раса на керамика. Създава проект за килим.	технологии и предприе- мачество	демонстрация беседа практически методи конферанс; учебник материали за демонстрация кадастрон моливи бои, четки	текуща проверка и оценка	
Разглежда произведе- ния на керамиката. Разграничава раз- лични технологии на изготвяне на кера- мични изделия. Съотнася техники на декориране на кера- мични предмети. Обсъжда нацио- налните традиции в керамиката.	история и цивилизации география и икономика технологии и предприе- мачество	училищна лек- ция мултимедия демонстрация беседа анализ; учебник репродукции на произведения на керамиката керамични предмети за демонстрация	устна	Електронни ресурси: галерии интерактивни упражнения допълнителна информация

Срок		Тема на урочната единица	Вид на урока	Очаквани резултати (компетентности) на ниво учебна програма	Нови понятия
месец	седмица				
		1	2	3	4
	12.	Проект за декоративна украса на съд	УПД	Познава особеностите на видовете и жанровете изобразително изкуство, коментира и ги открива в дадени произведения. Обяснява процеса на създаване на свои творби и проекти.	
	13.	Изкуството и глобалната мрежа	НЗ	Използва съвременни технологии за разглеждане на произведения на изкуството на различни народи. Коментира разширените граници на съвременното изкуство в диалог с другите изкуства. Описва съвременни модели за визуализиране на социален опит и творби със социална насоченост.	културно многообразие
I	14.	Виртуална галерия	УПД	Осъзнава възможностите на изкуството за представяне на информация и разработка на проекти за културното многообразие и взаимното разбирателство. Обсъжда произведения на тема културно многообразие и взаимно разбирателство. Разработва проект в екип по теми за културното многообразие и взаимното разбирателство.	

Контекст и дейности (за всеки урок)		Оценяване по теми и/или раздели		Забележка (дидактически средства, прес- труктуриране на учебно съдържание и др.)
на ученика по целите на урока (ресурси)	на ученика за МПВ (ресурси)	методи и ин- струментариум	форми	
5	6	7	8	9
Рисува скици за декоративна украса на керамика. Прилага подходящи изразни средства за изготвяне на украса на керамичен съд. Създава украса на керамичен съд.	технологии и предприемачество история и цивилизации	демонстрация беседа анализ на картина практически методи	текуща проверка и оценка	
Открива сайтове за изкуство в интернет. Търси в интернет информация за изкуството. Разглежда дигитални произведения в интернет. Коментира значението на глобалната мрежа за популяризиране на изкуството.	информационни технологии	училищна лекция мултимедия демонстрация беседа работа в интернет; учебник компютърна конфигурация и връзка с интернет	устна	Електронни ресурси: допълнителна информация проекти виртуални разходки линкове
Прилага методи за търсене на информация в интернет. Намира репродукции на произведения на изкуството в интернет. Разработва проект по тема „Културно многообразие и взаимно разбирателство“. Създава в екип проект на тема „Културно многообразие и взаимно разбирателство“	информационни технологии	демонстрация беседа; учебник компютърна конфигурация и връзка с интернет	текуща проверка и оценка	Електронни ресурси: линкове проекти

Срок		Тема на урочната единица	Вид на урока	Очаквани резултати (компетентности) на ниво учебна програма	Нови понятия
месец	седмица				
		1	2	3	4
	15.	Националната художествена галерия – културна съкровищница на страната	НЗ	<p>Познава и назовава основни художествени музеи в България.</p> <p>Коментира значението на националните музеи и художествените галерии за българската културна идентичност.</p> <p>Оценява значението на българските художествени музеи за българската култура, като се аргументира.</p>	национален художествен музей
	16.	Богатството на регионалните художествени музеи в България	НЗ	<p>Посещава художествен музей в България и демонстрира знания, като описва най-общо различните видове експозиции.</p> <p>Изброява най-големите музеи и изложбени центрове в България, познавайки най-общо историята им.</p> <p>Описва произведения на изкуството на основа на съдържателни и стилистични белези.</p> <p>Демонстрира умения за проучване на художествени музеи в България чрез интернет.</p>	регионален художествен музей

Контекст и дейности (за всеки урок)		Оценяване по теми и/или раздели		Забележка (дидактически средства, прес- структуриране на учебно съдържание и др.)
на ученика по целите на урока (ресурси)	на ученика за МПВ (ресурси)	методи и ин- струментариум	форми	
5	6	7	8	9
Посещава или раз- глежда в интернет експозиция на На- ционалната галерия, археологическия или историческия музей. Разграничава видове художествени експо- зиции. Коментира дейност- та на Национална- та художествена галерия.	БЕЛ история и цивилизации	училищна лекция мултимедия демонстрация беседа наблюдение; учебник дидактически средства за онагледяване	устна	Електронни ресурси: интерактивни упражнения виртуални раз- ходки линкове
Посещава регио- нален художествен музей в България или ползва интернет. Разглежда експо- зиция, реално или виртуално. Описва различни видове експозиции. Обсъжда ролята на регионалните музеи. Описва произведе- ние на изкуството на основата на реално или виртуално посе- щение на художест- вен музей.	БЕЛ история и цивилизации	училищна лекция мултимедия демонстрация беседа наблюдение; учебник дидактически средства за онагледяване	устна	Електронни ресурси: виртуални раз- ходки линкове

Срок		Тема на урочната единица	Вид на урока	Очаквани резултати (компетентности) на ниво учебна програма	Нови понятия
месец	седмица				
		1	2	3	4
II	17.	Обобщителен урок	ПО		
II.	18.	Въпросник с един верен отговор	КО	Какво научих в 8. клас?	

Контекст и дейности (за всеки урок)		Оценяване по теми и/или раздели		Забележка (дидактически средства, прес- структуриране на учебно съдържание и др.)
на ученика по целите на урока (ресурси)	на ученика за МПВ (ресурси)	методи и ин- струментариум	форми	
5	6	7	8	9
Усвоява основното по отделните теми от учебното съдържание за 9. клас. Затвърждава новите понятия и ги осмисля в тяхната взаимовръзка. Ориентира се в проблематиката по отделните теми.	история и цивилизации география и икономика БЕЛ музика технологии и предприемачество информационни технологии	обобщаваща лекция мултимедия беседа; учебник	устна	Електронни ресурси: интерактивни упражнения
Отговаря на въпросите, като отбелязва с X верния отговор в бланка.	тест комплексна оценка	индивидуална цифрова оценка		

VI. МЕТОДИЧЕСКИ РАЗРАБОТКИ

Важно значение за провеждането на уроците има тяхното планиране и подготовка. Подготовката на урока най-често се изразява в изготвяне на план-конспект. В тази книга са представени примерни уроци, разработени по общ модел. Структурата на уроците е следната:

Глобалната тема, към която принадлежи урокът.

Тема на урока.

Цели на урока. Те в обобщен вид представят очакваните резултати от обучението в отделните уроци.

Очаквани резултати. Те са ориентир за учителя за това какви знания и умения трябва да усвоят или развият учениците в дадения урок.

Нови понятия. Тук са представени понятията. Към някои от понятията са добавени коментари или пояснения.

Основни методи на обучение. Посочени са основните методи и подходи, валидни за конкретната методическа единица.

Материали и дидактически средства. Описани са основните материали за изпълнение на практическите изобразителни задачи и дидактическите средства.

Електронен ресурс. Описани са електронните ресурси, които могат да се използват в урока.

Междупредметни връзки. Отразени са най-важните междупредметни връзки.

Обща информация за урока. Направена кратка обща характеристика на урока.

Методически насоки за провеждане на урока. Представени са идеи за провеждането на урока по отношение на уводната, основната и заключителната му част. Разработките на отделните уроци са примерни. Учителят изцяло може да се довери на тях. Той обаче може да ги промени в отделните им части или на тяхна основа да развие свои варианти.

1. АРХИТЕКТУРА И РЕЛИГИЯ (стр. 6 – 7)

Нови знания

Цели на урока

- усвояване на знания за храмовата архитектура и особеностите на храмовете в различните религии
- формиране на умения за ориентиране в архитектурата на храмовете на основните религии

Очаквани резултати

Ученикът:

- разбира връзката между религия и храмова архитектура
- познава особеностите на храмовата архитектура
- разграничава храмове на основните религии
- разпознава християнски, мюсюлмански и будистки храм
- сравнява и коментира храма и неговото значение за религията и религиозните ритуали.

Нови понятия

храм, утвар

Основни методи на обучение

училищна лекция, мултимедия, демонстрация, беседа, наблюдение

Материали и дидактически средства

учебник, нагледни средства за демонстрация, електронни ресурси

Възможности за междупредметни връзки

история и цивилизации, география и икономика

Обща информация за урока

Урокът е теоретичен. Той поставя основата на другите два урока от глобалната тема „Изкуство и религия“. Той се основава на знанията на учениците, получени от изучаването на историческите аспекти на изкуството в прогимназиалния етап. Чрез този урок ученикът усвоява важни знания за храмовете, тяхното значение за религията и за особеностите на храмовете на действащите религии.

Методически насоки за провеждане на урока

В началото на урока се провежда кратка беседа за храмовете. Учениците споделят какви храмове са посещавали.

Следва развиване на темата. В началото е важно да се започне със значението на храма за религията. Храмовете, параклиси, гробници и други архитектурни постройки служат за провеждане на различни религиозни ритуали, празници, жертвоприношения, молитви. Храмовете са свети места, където се осъществява връзката на хората с боговете. Важно е също да се подчертае, че архитектурата на религиозните постройки се определя от религията и нейните особености. Коментират се особеностите на вавилонските, древноегипетските и древногръцките храмове. Учениците са изучавали изкуството на Античността и имат определени познания по въпроса. Разглеждането на особеностите на храмовете е най-добре да става чрез сравнение: разглеждат се репродукциите в учебника, демонстрират се чрез проектор, като се ползват електронните ресурси. Особено подходящо е да се направи сравнение между египетски и древногръцки храм. Коментира се къде стои статуята на божеството. Дават се примери с храма на Атина или на Зевс Олимпийски.

Следващата важна подтема е разглеждане на храмовата архитектура на действащи религии. Последователно се разглеждат християнски, мюсюлмански и будистки храмове и се коментират техните особености.

Акцент в урока са особеностите на християнските храмове на различните исповедания. Коментират се източноправославният храм и неговият интериор. Вътрешността на православния храм поражда със своя вид, изобилие от позлата, сребро, скъпи материали, стенна живопис, икони. Важно е да се обърне внимание на олтарната преграда и на богатата стенопис, разположена на купола, стените и абсидата. Тук може да се направи най-общо разлика между източноправославния и други типове християнски храмове.

При разглеждане на ислямския храм се подчертава, че ислямът е друга основна религия в България. Подчертават се най-важните особености на джамията – открит двор, покрита молитвена зала, минаре, ориентиране на постройката към Мека. Много важно е да се отбележи и другата особеност на джамията – отсъствието на изображения на хора и животни, компенсирани с богатата орнаментална украса.

Индуските и будистките храмове се разглеждат най-общо. Акцентира се върху техните форми и украса. Тук могат да се покажат стенописна украса и скулптура.

Накрая на урока може да се припомни най-общо в какво се състои общото и различното в храмовете на различните религии.

Задачи за самостоятелна работа

По избор:

Ученикът да посети храмова постройка и да направи кратко описание.

Да проучи историята на определен храм в селището и да напише кратък текст.

4. ХУДОЖНИКЪТ И НЕГОВИТЕ ПРОФЕСИИ (с. 14 – 16)

Нови знания

Цели на урока

- усвояване на знания за професията на художника
- формиране на отношение към художествените професии и тяхното значение.

Очаквани резултати

Ученикът:

- познава най-общо професията на художника през вековете
- разграничава различни художествени професии
- разграничава професиите на художника учител, художествения критик и историка на изкуството от другите художествени професии
- разбира общественото значение на художествените професии
- коментира особеностите на отделни художествени професии

Нови понятия

художник учител, художествен критик, историк на изкуството

Основни методи на обучение

училищна лекция, мултимедия, демонстрация, беседа

Материали и дидактически средства

учебник, материали за демонстрация

Възможности за междупредметни връзки

история и цивилизации

Обща информация за урока

Този урок развива темата за професиите, свързани с изкуството. Тази тема е твърде обширна, но трябва да се реализира в рамките на един учебен час. Поради това при възможност тя отново трябва да бъде засягана в следващите уроци.

В този урок учениците се запознават с различни художествени професии. Те усвояват знания за основните художествени професии, включително професиите на историка на изкуството, художествения критик и художествения педагог. Чрез този урок ученикът получава представа за общественото значение на художника.

Този урок е много важен за формиране на отношение у ученика към художествените професии и тяхното обществено значение.

Методически насоки за провеждане на урока

Урокът включва отделни подтеми за художествените професии в миналото и днес. Той може да започне с беседа за ролята на художника. Какъв би бил животът без произведения на изкуството? Какви професии познават учениците? Какви художествени професии познават?

Следва разглеждане на темата.

Първо е важно да се коментира темата за общественото значение на професиите на художника и необходимостта от тях. Още в дълбока древност ролята на художника се оказва много важна, макар че не съществува като отделна професия. Нуждата да се създават картини, скулптура, украса и различни декоративни предмети налага в обществото да се обособят отделни художествени професии. Така в Древен Египет, Асирия, Персия и други древни култури започват да се очертават различни художествени професии с важно обществено значение. Известни са малко тогавашни имена на художници, скулптори и архитекти – Полигнот, Зевксис, Фидий, Мирон, Поликлет, Скопас.

Различните художествени професии се обособяват и разграничават една от друга постепенно в зависимост от необходимостта им за обществото. Някои професии имат много стара история. Други професии са се появили значително по-късно, например професията на дизайнера или на историка на изкуството.

Друга основна подтема в урока е тази за художествените професии и съвременното общество. Днес художествените професии са много разнообразни. Съществуват професии като илюстратор, график, живописец, карикатурист, реставратор, моделиер, учител по изобразително изкуство и др. Някои от тези професии могат да се коментират по-подробно в урока.

Тук е важно да се очертаят професиите, които не са свързани със създаване на художествени произведения, а с изследването и преподаването на изкуството. С развитието на обществото се появява необходимостта от изучаването на изкуството като история. Това поражда появата на нова професия – на историка на изкуството. Важно е учениците да научат някои имена на историци на изкуството, например на Джорджо Вазари – основоположника на историята на изкуството. Тук учениците могат да разгледат снимковия материал в учебника.

След изясняване на професията на историка на изкуството е важно тя да се разграничи от професията на художествения критик – специалист, който отразява съвременните художествени процеси.

Нуждата от изучаване на изкуството в учебните заведения пък налага да се обособи професията на педагога на изкуството. В средното училище изобразителното изкуство се преподава от учителя по изобразително изкуство – професия, която се придобива във висшето училище. В специализираните училища по изкуство учителят може да се специализира и да преподава различни учебни предмети, като скулптура, живопис, графика, илюстрация и др.

Накрая на урока е важно да се направи обобщение във връзка с общественото значение на различните професии.

6. СЦЕНОГРАФСКИ ПРОЕКТ (стр. 20 – 21)

Художествена практика

Цели

- усвояване на умения за създаване на сценографски проект

Очаквани резултати

Ученикът:

- създава проект на сценичен костюм или за сцена

Основни методи на обучение

беседа, онагледяване, практически методи, консултиране

Материали и дидактически средства

учебник, електронни ресурси, кадастрон, материали за рисуване

Възможности за междупредметни връзки

технологии и предприемачество, информационни технологии

Обща информация за урока

Този урок е практически и е свързан с предишния.

На основа на усвоените знания от предишния урок в този ученикът създава сценографски проект. Предлагат се два варианта – проект на сцена или на костюм, от които ученикът избира едната задача. В рамките на учебния час той трябва да започне работа по проекта, да го завърши или да го завършва след часа.

Методически насоки за провеждане на урока

В началото на часа се актуализират знанията за сценографията и ролята на проектите за изпълнителската работа по сценографията и костюмите.

Учителят поставя задачата за изпълнение на сценографски проект.

Всеки ученик има право да избере по коя задача ще работи: проект за сценичен костюм или проект на сцена. Трябва да се има предвид, че двете задачи са различни и по тях учителят е важно да направи съответните разяснения.

Изпълнение на проект на сцена

Ако се поставя задачата за проект на сцена, се припомня какво прави художникът сценограф – той рисува скици на сцената, след което изпълнява цветни проекти и накрая – обемен макет, по който се изготвят чертежи, а по чертежите се изпълняват декорите.

Първо ученикът определя за какъв тип представление ще изготви проект на сцената (концерт, театрален спектакъл, моден спектакъл...).

Следва работата по проекта. Проектът първо се разработва под формата на скици. След като ученикът е скицирал най-общо сцената от определена гледна точка, той преминава към по-подробна рисунка на сцената.

Изпълнение на проект за сценичен костюм

При поставяне на тази задача се припомня какво представлява проектът за сценичен костюм. Припомня се също от какво се ръководи художникът костюмограф, когато проектира костюмите: отчита пола, физическите особености на персонажа и възрастта. Освен това костюмографът уточнява материалите, от които ще се изпълняват костюмите.

Преди всичко ученикът е важно да определи персонажа, за който ще проектира костюм. Преценява какви неща ще съдържа костюмът, след което преминава към работата по проекта.

Първо изготвя графична скица, след което следва изпълнението на проекта в цвят.

Отделни елементи от костюма могат да се изрежат от плат или хартия, да се апликират на рисунката, след което да се дорисуват. Това означава, че тези материали предварително трябва да се подготвят.

Костюмът може да бъде изпълнен по сценично произведение, куклен театър, анимационен филм, включително и по предварително написан от учениците сценарий.

Задачи за самостоятелна работа

В края на часа се преценява дали проектът е завършен. Ако е необходимо, той се завършва в извънучебно време.

17. ОБОБЩИТЕЛЕН УРОК (стр. 44 – 45)

Цели

- обобщаване, затвърждаване и систематизиране на знанията по изучените теми.

Очаквани резултати

Ученикът:

- усвоява основното по отделните теми от учебното съдържание за 9. клас
- затвърждава новите понятия и ги осмисля в тяхната взаимовръзка
- ориентира се в проблематиката по отделните теми

Основни методи на обучение
училищна лекция, мултимедия, беседа

Материали и дидактически средства
учебник

Обща информация за урока

Обобщителният урок има важно значение за усвояване на знанията и уменията през учебната година. Той обхваща най-важното по отделните теми и представлява своеобразен обзор на цялото учебно съдържание през учебната година.

Методически насоки за разработване на обобщителния урок

Урокът трябва да представи в обобщен вид най-важното по отделните теми по изобразително изкуство за 9. клас. Основните акценти на отделните теми са представени по-надолу.

АРХИТЕКТУРА И РЕЛИГИЯ

По тази тема е особено важно да се наблегне на връзката на архитектурата и религията и значението на архитектурните постройки за осъществяване на религиозния култ и вярвания. Важно е да се разграничат основните типове храмове на действащите религии и да се затвърдят знанията за техните архитектурни особености.

РЕЛИГИОЗНИ ОБРАЗИ В ЖИВОПИСТА И СКУЛПТУРАТА

Тъй като темата е продължение на предишната, по нея трябва да се направи обобщение за значението на религиозните образи за религията. Религиозни образи са представени чрез различните изкуства. Важно е да се подчертае свещеният характер на тези образи и религиозното отношение към тях, което е способствало за поддържането на религиозните вярвания. Тук е подходящо да се илюстрира с примери на огромни статуи и фрески, с икони и др. Могат да се припомнят или демонстрират произведения на изкуството от различни исторически периоди. Освен за култовото изкуство, трябва да се поговори и за изкуството, което не обслужва култа, но се основава на религиозните теми и сюжети.

РЕЛИГИОЗНИ СИМВОЛИ В ЖИВОПИСТА, СКУЛПТУРАТА И ДЕКОРАТИВНИТЕ ИЗКУСТВА

Въпросът за религиозните символи трябва да се обвърже с архитектурата и изобразителните изкуства.

Важно е да се припомнят основните символи на водещите религии. Универсалните символи имат стара история, което означава, че през времето те са променяли своята функция и смисъл. Припомнят се основните символи като кръст, полумесец, звезда, колело и религиите, в които функционират. Може да се коментира и въпросът за свещените предмети в храмовете и тяхната роля.

ХУДОЖНИКЪТ И НЕГОВИТЕ ПРОФЕСИИ

Тази тема свързва изкуството с художествените професии и тяхното об-

ществено значение. Припомня се дългата история на професията на художника в нейните разновидности. Акцентира се на утвърждаването на професиите в изкуството през Ренесанса и връзката им с академиите. Основното внимание трябва да се отдели на съвременните професии, като се подчертае тяхното разнообразие: илюстратор, график, живописец, карикатурист, реставратор, моделиер, учител по изобразително изкуство и др. В тази връзка се коментират и професиите на историка на изкуството и на художествения критик. Припомня се същността на професията на художника педагог и неговата важна обществена функция.

ИЗОБРАЗИТЕЛНО ИЗКУСТВО И СЦЕНИЧНИ ИЗКУСТВА

По тази тема е важно да се припомнят сценичните изкуства, след което да се коментира театърът като изкуство. В тази връзка трябва да се разгледа какво представлява сценографията и какво е нейното значение. Припомня се, че сценографията е изкуство, свързано с оформянето на сцената, което има ключова роля за всички сценични изкуства, включително и за организиране на шоуспектакли, ревюта, концерти и други сценични изяви. Важно е да се коментира и работата на сценографа – разработва дизайна на сцената: създава скици, чертежи, планове и макет на сцената, определя реквизита, подбира мебели, аксесоари и т.н.

ИЗКУСТВОТО НА КАРИКАТУРАТА

По темата за карикатурата – особено интересна на учениците, е важно да се припомни какво представлява карикатурата, какви са нейните разновидности и какви са техните особености. Тук може да се поговори за шаржа и неговите особености. Трябва да се наблегне на ролята на карикатурата – да осмива, да изобличава, да осъжда, да дава обществено-политическа и морална оценка на явленията или личностите, които изобразява. Важно е също да се коментира как се постига ефектът на комизъм и ролята на деформацията – основен похват при рисуване на образа.

ТЕХНОЛОГИИ В ДЕКОРАТИВНО-ПРИЛОЖНИТЕ ИЗКУСТВА ХУДОЖЕСТВЕН ТЕКСТИЛ И ХУДОЖЕСТВЕНА КЕРАМИКА

По тези теми се припомнят основните аспекти на художествения текстил и керамика. Сега обаче акцентът е върху технологията. Същевременно е важно накратко да се припомни и дългата история на тези изкуства.

Относно килима е важно да се поговори за видовете килими. В последните години стенният килим има голямо развитие по отношение на материали, техники на изработка, форми и декорация. По темата е важно да се припомнят главните центрове за производство на килими в България – Котел и Чипровци.

По темата за художествената керамика е важно да се припомни какво включва керамиката и от какъв материал се изработват предметите – различните разновидности глина (червена, сива, черна и бяла). Важно е да се поговори за грънчарството и за неговите традиции, които продължават и днес чрез работата на керамичните съдове. Сега е добре да се припомнят основните техники на украсяване на керамичните съдове.

ИЗКУСТВОТО И ГЛОБАЛНАТА МРЕЖА

Темата е изключително актуална, тъй като учениците сами сърфират в мрежата и повечето имат опит с интернет. По тази тема трябва да се припомни най-важното. Да се изтъкне какво означава контактът на зрител и творба в миналото. Как изобретяването на фотографията и навлизането на репродукцията в печата променят отношението *зрител – творба*. Важно е да се обясни как глобалната мрежа промени комуникациите през XXI век и осигурява огромни възможности за разглеждане и проучване на изкуството.

НАЦИОНАЛНАТА ХУДОЖЕСТВЕНА ГАЛЕРИЯ – КУЛТУРНА СЪКРОВИЩНИЦА НА СТРАНАТА

Темата за българските художествени музеи и галерии е важно да се коментира в посока на тяхното значение за българската култура. В България функционират над 50 художествени музеи и галерии, които изпълняват множество функции. В тях се съхранява безценно национално богатство от произведения от най-различен характер.

Припомнят се основни сведения за Националната галерия в София – най-големия държавен културен институт, свързан с опазването и популяризирането на художественото наследство на България. Припомня се, че наред с други задачи тази институция осъществява различни образователни програми.

БОГАТСТВОТО НА РЕГИОНАЛНИТЕ ХУДОЖЕСТВЕНИ МУЗЕИ В БЪЛГАРИЯ

По темата за регионалните музеи и галерии е важно да се припомни значението им за културния живот на селищата и регионите.

Тук могат да се припомнят имената на някои по-големи регионални художествени музеи, както и специфичните им художествени сбирки.

Темата е добре да приключи със заключение за приноса на художествените музеи за българската култура и националната идентичност.

18. ПРОВЕРЕТЕ ВАШИТЕ ЗНАНИЯ (с. 46 – 47)

ПРОВЕРКА НА ИЗХОДЯЩОТО НИВО

Цели на урока

Урокът има за цел да установи изходното ниво на учениците при приключване на обучението по предмета. Осъществява се в два етапа:

1. Решаване на тест
2. Коментар на резултатите от практиката.

1. Изходящ тест

Чрез изходящия тест се установява нивото на усвоени знания в 9. клас. В края на срока учениците трябва да са усвоили ключови знания от съдържанието на учебния предмет по глобалните теми. Те трябва да притежават знания по най-важните въпроси от изучения материал.

Тест за проверка на знанията на учениците

Материали

За проверка и оценка на крайните резултати от теоретичната подготовка на ученика учителят използва теста от учебника на стр. 46 – 47. Тестът включва 20 въпроса с по четири алтернативни отговора. Въпросите са свързани с ключовите компетентности, които се изисква да притежават учениците по отделните глобални теми.

Инструкция

Всеки ученик трябва да работи самостоятелно. Той трябва да загради с кръгче верния отговор.

Процедура

Учителят поставя задачата към учениците. Всички ученици работят едновременно и самостоятелно. Учениците попълват верните отговори в отделна бланка, предоставена от учителя.

Резултатите от теста веднага могат да станат известни чрез електронния вариант на учебника.

След приключване на работата по теста учителят събира бланките с отговорите.

2. Практически задачи

Освен теоретично учениците са усвоили знания и умения на практическо ниво, които се проявяват в резултатите от практическите задачи.

Коментар на резултатите от практиката

След решаването на теста се коментират резултатите от практическите задачи. Учителят припомня какви практически задачи са изпълнявани по отделните теми: *Сценографски проект, Шарж, Проект за килим, Декоративна украса на съд, Проект по тема „Културно многообразие и взаимно разбиращелство“*.

Коментират се впечатленията от работата на учениците и проявената активност в учебния процес.

В заключение учителят прави кратко обобщение. По негова преценка той може да обяви основанията (критериите) за поставяне на сročна оценка.

проф. д.изк.н. *Бисер Илиев Дамянов, Анна Иванова Генчева*

**КНИГА ЗА УЧИТЕЛЯ ПО ИЗОБРАЗИТЕЛНО ИЗКУСТВО
за 9. клас**

Редактор *Чавдар Ценов*
Графичен дизайн и корица *Владимир Минчев*
Технически редактор *Мариана Веселинова*
Предпечатна подготовка *Деян Балабанов*
Коректор *Румяна Стефанова*

Българска. Издание първо, 2018 г.
Формат 70×100/16. Печатни коли 2,5

Издателска къща „Анубис“ ООД
1574 София, ул. „Никола Тесла“ № 5, BSR 2, ет. 4
тел.: 02/944 35 03, 02/944 16 43
e-mail: ik.anubis@anubis.bg, www.anubis.bg

ISBN 978-619-215-294-9